

MEMO (definitief)

Stadsingenieurs gemeente Groningen

Opsteller: Janneke van Goethem

Datum: 17-11-2021

Onderwerp: ecologische advies i.v.m. de bouw van een gymzaal in het Molukkenplantsoen

Projectleider: Annette Koops/Frank Huijsmans

Welke ecologische randvoorwaarden en kansen zijn er voor het bouwen van een gymzaal in het Molukkenplantsoen?

1 Ecologische waarden in relatie tot de Wet natuurbescherming en provinciaal beschermde gebieden

In het voorjaar van 2020 heeft Ecoreest een ecologische quickscan uitgevoerd waarbij is gekeken naar de effecten van de voorgenomen ingreep in relatie tot de Wet natuurbescherming en provinciaal beschermde gebieden (Pinxterhuis 2021). Hieronder zijn de belangrijkste bevindingen en aandachtspunten bij de rapportage van dat onderzoek weergegeven.

Stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden

Er zijn geen effecten op Natura 2000-gebieden of provinciaal beschermde gebieden met mogelijke uitzondering van stikstofdepositie. Ecoreest raadt aan een stikstofberekening uit te voeren in het programma Aerius om te bepalen of er sprake is van stikstofdepositie op daarvoor gevoelige soorten of habitats binnen Natura 2000-gebieden. Indien er sprake is van stikstofdepositie kan het nodig zijn om een vergunning aan te vragen bij het bevoegd gezag, de provincie. Het uitvoeren van een dergelijke berekening is echter naar verwachting niet nodig. Stikstofuitstoot in de aanlegfase is tegenwoordig vrijgesteld van vergunning (Wet stikstofreductie en natuurherstel). De verwachte uitstoot in de gebruiksfase is zeer gering en bovendien gelijk (neem ik aan) aan die van het oude gymgebouw. Indien de uitstoot van het nieuwe gebouw in de gebruiksfase naar verwachting hoger is dan die van het oude gebouw, is mogelijk toch een berekening nodig.

Soortenbescherming

Ten aanzien van soortenbescherming concludeert Ecoreest dat er geen negatieve effecten van de werkzaamheden op beschermde soorten in het plangebied worden verwacht met uitzondering van broedvogels en soorten waarvoor een vrijstelling geldt bij ruimtelijke ingrepen. De reden is dat beschermde soorten niet aanwezig zijn of dat de werkzaamheden geen negatieve effecten hebben op soorten die wel voorkomen. Deze conclusie lijkt goed gezien de aard van het plangebied en de werkzaamheden. Aandachtspunt is wel dat uitsluitend overdag gewerkt moet worden en dat geen bouwverlichting mag worden gebruikt om verstoring van vleermuizen door verlichting te voorkomen. Ook verlichting aan de buitenzijde van de nieuwe gymzaal moet voorkomen worden.

Er wordt geadviseerd om de werkzaamheden buiten het broedseizoen van vogels uit te voeren om het overtreden van verbodsbepalingen te voorkomen. Aandachtspunt hierbij is dat het broedseizoen niet als strak gedefinieerde periode is gesteld. Op het moment dat een vogel aan het broeden is, is dat 'het broedseizoen', ook als dat bijvoorbeeld in januari is. De meeste vogels broeden echter in de periode maart t/m juli. Indien er buiten die periode gewerkt wordt, is de kans groot dat broedvogels niet verstoord worden. Zekerheidshalve moet er wel een broedvogelinspectie worden uitgevoerd (max. 1 week) voorafgaand aan de kap van bomen en struweel.

Generieke ontheffing en gedragscode

Ecoreest gaat niet in op generieke ontheffingen of gedragscodes waar de gemeente zich aan moet houden.

De gemeente is sinds de zomer van 2019 gebonden aan de Generieke ontheffing Groningen stad (Wet natuurbescherming) als het gaat om werkzaamheden aan gebouwen, sloop en nieuwbouw. De ontheffing geldt voor vleermuizen, gierzwaluw en huismus. Heel globaal houdt de generieke ontheffing in dat bij nieuwbouw voorzieningen voor deze soorten moeten worden opgenomen in de bebouwing en dat volgens een bepaalde werkwijze gewerkt moet worden. Hoeveel en welke voorzieningen aangebracht moeten worden hangt af van de locatie van het initiatief. Het aantal voorzieningen is in de

generieke ontheffing bepaald voor grondgebonden woningen en (woningbouw)complexen. Het bouwen van een gymzaal is een uitzonderlijk project waarvoor (nog) geen aantallen zijn vastgesteld. Er moet daarom een maatwerkplan worden ingediend met een onderbouwing van het aantal aan te brengen voorzieningen. De provincie moet hiervoor goedkeuring verlenen voordat tot bouw overgegaan kan worden.

Verder werkt de gemeente volgens de Gedragscode Stadswerk 2021 voor beheer en ruimtelijke inrichting. Omdat er geen beschermde soorten zijn aangetroffen is de verwachting dat er geen heel bijzondere werkwijze hoeft worden gehanteerd voor bijvoorbeeld het verwijderen van het groen anders dan de werkwijze die al moet worden gehanteerd vanuit de kapvergunning. Maar dit moet zekerheidshalve worden uitgezocht voordat de werkplanning wordt opgesteld.

2 Gemeentelijk beleid en verordeningen

Kapbeleid

Het plangebied ligt binnen de bebouwde kom van Groningen waardoor de APVG voor bomen en houtopstanden geldt. Voor bomen met een diameter >20 cm en houtopstanden met een oppervlak van >100 m² geldt dat ze vergunning plichtig zijn. Aandachtspunt bij het aanvragen van een kapvergunning is dat de alternatieven, om de bomen en houtopstanden te sparen, zeer degelijk moeten zijn beschreven. Indien alternatieven niet zijn bekeken of niet goed zijn gedocumenteerd, kan de kapvergunning niet worden afgegeven. Ook is de alternatievenafweging vaak onderwerp in bezwaarprocedures en rechtszaken waarbij 'natuurargumenten' worden aangevoerd door bezwaarmakers. In de BEA die is opgesteld valt op dat het alternatief van bouwen op de locatie van de oude afgebrand gymzaal niet is opgenomen. Op deze locatie bouwen garandeert dat er geen bomen hoeven worden gekapt of verplant omdat er eerder ook al gebouw stond. Het is daarom naar verwachting een alternatief waarnaar gevraagd zal worden door vergunningverlener en/of bezwaarmakers.

Een tweede aandachtspunt bij het aanvragen van een kapvergunning is dat de vergunningsprocedure relatief veel tijd vraagt. Dit proces moet daarom tijdig worden ingezet om ervoor te zorgen het moment van verkrijgen van de vergunning handig uitkomt met het broedseizoen. Indien de vergunning bijvoorbeeld verkregen wordt in april, zal gewacht moeten worden met de kap tot na het broedseizoen (minimaal tot augustus) terwijl met een vergunning die verkregen wordt in februari direct gekapt kan worden.

Stedelijke Ecologische Structuur

Ecoreest heeft in de quickscan niet gekeken naar het gemeentelijk ecologisch beleid. Het gehele Molukkenplantsoen inclusief het terrein van de school valt binnen de Stedelijke Ecologische Structuur (SES). Dit is een netwerk van groengebieden waar ecologische doelen voor zijn opgesteld en waar op een ecologische manier beheerd wordt. Ruimtelijke ingrepen in SES-gebieden zijn in principe niet toegestaan tenzij de verloren kwaliteit en kwantiteit gecompenseerd wordt. Indien de SES wordt aangetast moet dit worden gemeld aan het college. Voor kapvergunningen geldt dat kap binnen de SES de lange procedure volgt via de gemeenteraad.

Figuur 1 De globale ligging van de locatie van de nieuwe gymzaal en naastgelegen school (paarse cirkel) op een uitsnede van de SES-kaart 2014 (laatste door de gemeenteraad vastgestelde kaart). Donkergroene zones geven kerngebieden van de SES weer. Lichtgroene delen zijn groenverbindingen van de SES en donkerblauwe delen zijn waterverbindingen. Gearceerde delen geven aan dat er een opgave ligt om de groen- of waterstructuur te versterken of uit te breiden. Rode stippen geven knelpunten weer die in projecten moeten worden opgelost.

De nieuwe gymzaal zal worden gebouwd in een kerngebied van de SES. Kerngebieden zijn belangrijke leefgebieden voor de daarvoor aangewezen doelsoorten en dienen ook als bron van dispersie naar andere kerngebieden via de verbindingzones. Het is daarom belangrijk om zowel de kwaliteit als de kwantiteit van de kerngebieden hoog te houden of te versterken waar mogelijk.

In dit geval is een deel van het oppervlak waar de nieuwe gymzaal wordt gebouwd reeds verhard. De ecologische waarde van dit verharde terrein is nihil. De bomen en houtopstand hebben echter wel waarde zowel in kwaliteit als in kwantiteit. Zeker omdat de aansluiting van het Molukkenplantsoen op de meer zuidelijk gelegen Hamburgervijver al beperkt wordt door de aanwezigheid van de school met grote verharde oppervlakten. De plaatsing van een gebouw met toegangsweg aan de rand van het Molukkenplantsoen kan de barrièrewerking richting de Hamburgervijver vergroten en plaatsing deels in het groen zorgt effectief voor een vermindering van het aantal m² groen in het Molukkenplantsoen zelf.

In de BEA die is opgesteld is aangegeven dat de (potentieel) monumentale bomen gespaard kunnen worden (o.a. figuur Q in de BEA met begeleidende tekst). Ook de houtopstand kan worden gespaard. De verbinding met de Hamburgervijver is daardoor geborgd. Er is dan nog 'slechts' een vergunning nodig voor het verplanten van 4 kleinere bomen en de kap van 7 bomen waarvan 1 met een diameter >20 cm. De beschreven bomen waarvoor de vergunning nodig is staan allemaal in het verharde terrein of in gazon. De waarde van deze bomen is vanuit ecologie beperkt en ook het gazon heeft weinig waarde. Deze beperkte verloren kwaliteit kan in de directe omgeving goed gecompenseerd worden. Er moet daarbij wel op worden gelet dat te compenseren bomen worden vervangen door soorten die ecologische waarde hebben en dat de bomen worden geplant op een locatie die het groengebied als geheel versterkt. Aanplant op het schoolplein bijvoorbeeld zorgt wel voor de benodigde compensatie vanuit de kapvergunning en voor een goede leefkwaliteit voor de kinderen op het schoolplein, maar zorgt niet voor een ecologische kwaliteitsverbetering van het SES-gebied.

Tenslotte geldt dat er een aantal m² groen verdwijnt omdat er een gebouw wordt neergezet. Dit groen bestaat nu uit gazon en bomen. De bomen als kwaliteitselement worden wel gecompenseerd, maar er is nog niet voorzien in het compenseren van de oppervlakte groen die verdwijnt. Geadviseerd wordt om deze (beperkte) oppervlakte te compenseren door in de directe omgeving verharding te verwijderen ten

gunste van groen. Daarbij moet ervoor worden gezorgd dat deze compensatie wel aansluit op het Molukkenplantsoen zodat het SES-kerngebied robuust blijft. Geïsoleerde stukjes groen in de buurt hebben voor het netwerk van de SES weinig tot geen waarde. Indien de oppervlakte niet gecompenseerd kan worden, moet dit worden gemeld aan de gemeenteraad. Er kan in dat geval bijvoorbeeld extra worden ingezet op kwaliteitscompensatie.

3 Kansen

Het Molukkenplantsoen is in het kader van de monitoring van SES-gebieden inmiddels twee keer onderzocht op de aanwezigheid van doelsoorten. De monitoring heeft plaatsgevonden in 2011 en 2018. In de monitoringsrapportage uit 2018 wordt geconcludeerd dat het plantsoen nog altijd een heel traditionele opzet heeft met formele gazons en beschoeide vijvers. Bloemrijke vegetaties maar ook goed ontwikkeld struweel ontbreken nu in het gebied. Er is zodoende vrijwel geen geschikt leefgebied voor vlinders, libellen en kleine zoogdieren zoals de Egel.

De herplant die vanuit de kapvergunning wordt opgelegd, biedt gelijk ook kansen om bijvoorbeeld meer struweel aan te leggen. Indien de te compenseren bomen worden onderbeplant met ecologisch waardevol struweel ontstaat niet alleen leefgebied voor kleine zoogdieren, maar worden de nieuw aangeplante bomen wellicht ook beter beschermd tegen beschadigingen waardoor ze beter kunnen groeien.

Indien in de directe omgeving van het plangebied gazons worden omgevormd door kruidenvegetaties ontstaat meer leefgebied voor insecten zoals vlinders, wilde bijen en libellen. Tegelijkertijd kan dit als educatief element dienen voor de school. Indien er met de kruidenvegetaties wordt aangesloten op struweelgroepen met bomen daarin, ontstaat gelijk een mooi ontwikkelde mantel-zoom vegetatie waar veel diersoorten van profiteren.

In de quickscan van Ecoreest wordt geconcludeerd dat er in de huidige bebouwing van de school geen openingen zitten die door vogels of vleermuizen kunnen worden gebruikt als nestgelegenheid of verblijfplaats. Tegelijkertijd is uit de monitoring van de SES bekend dat het park met name geschikt is voor vogels en vleermuizen. Door aan de huidige bebouwing voorzieningen (nestkasten) aan te brengen voor vogels en vleermuizen, kan de bebouwing het park versterken in plaats van dat het ten koste gaat van de groene ruimte. In de nieuwe bebouwing moeten vanuit de Generieke ontheffing die de gemeente heeft sowieso ook voorzieningen worden aangebracht.

De gemeente is momenteel bezig met het ontwikkelen van beleid voor natuurinclusief bouwen. Een conceptvoorstel is reeds goedgekeurd door de gemeenteraad. Het beleid is erop gericht dat iedereen, zowel burgers, aannemers als gemeente, bij onder meer nieuwbouw zijn steentje bijdraagt aan het vergroenen en ecologisch waardevoller maken van de omgeving. Het beleid houdt globaal in dat, afhankelijk van het soort initiatief, een bepaald aantal punten moet worden gescoord met te treffen maatregelen. De maatregelen mogen zelf worden gekozen uit een lijst met voorbeelden. Geadviseerd wordt om met de nieuwbouw alvast volgens de regels van dit nieuwe beleid te werk te gaan. Concreet zouden er bijvoorbeeld tegen de gevel van de nieuwe gymzaal klimplanten kunnen worden gezet om de gevel te vergroenen. Op die manier zou een eventueel verlies aan SES-oppervlak ook opgevangen kunnen worden indien dit niet elders gerealiseerd kan worden.